

ANNALES

Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterranee
Annals for Istrian and Mediterranean Studies
Series Historia et Sociologia, 33, 2023, 3

ANNALES

**Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterraneei
Annals for Istrian and Mediterranean Studies**

Series Historia et Sociologia, 33, 2023, 3

**UREDNIŠKI ODBOR/
COMITATO DI REDAZIONE/
BOARD OF EDITORS:**

Roderick Bailey (UK), Gorazd Bajc, Simona Bergoč, Furio Bianco (IT), Alexander Cherkasov (RUS), Lucija Čok, Lovorka Čoralčić (HR), Darko Darovec, Devan Jagodic (IT), Vesna Mikolič, Luciano Monzali (IT), Aleksej Kalc, Urška Lampe, Avgust Lešnik, John Martin (USA), Robert Matijašič (HR), Darja Mihelič, Edward Muir (USA), Žiga Oman, Vojislav Pavlovič (SRB), Peter Pirker (AUT), Claudio Povoło (IT), Marijan Premovič (ME), Andrej Rahten, Vida Rožac Darovec, Mateja Sedmak, Lenart Škof, Polona Tratnik, Boštjan Udovič, Marta Verginella, Špela Verovšek, Tomislav Vignjevič, Paolo Wulzer (IT), Salvator Žitko

**Glavni urednik/Redattore capo/
Editor in chief:**

Darko Darovec

**Odgovorni urednik/Redattore
responsabile/Responsible Editor:**

Salvator Žitko

Uredniki/Redattori/Editors:

Urška Lampe, Boštjan Udovič, Žiga Oman, Veronika Kos

**Gostujoča urednica/Guest Editor/
Editrice ospite:**

Mateja Matjašič Friš

Prevajalka/Traduttrice/Translator:

Petra Berlot (it.)

**Oblikovalec/Progetto grafico/
Graphic design:**

Dušan Podgornik, Darko Darovec

Tisk/Stampa/Print:

Založništvo PADRE d.o.o.

Založnika/Editori/Published by:

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper / *Società storica del Litorale - Capodistria*® / Inštitut IRRIS za raziskave, razvoj in strategije družbe, kulture in okolja / *Institute IRRIS for Research, Development and Strategies of Society, Culture and Environment* / *Istituto IRRIS di ricerca, sviluppo e strategie della società, cultura e ambiente*®

**Sedež uredništva/Sede della redazione/
Address of Editorial Board:**

SI-6000 Koper/Capodistria, Garibaldijeva/Via Garibaldi 18
e-mail: annaleszdjp@gmail.com, **internet:** https://zdjp.si

Redakcija te številke je bila zaključena 29. 09. 2023.

**Sofinancirajo/Supporto finanziario/
Financially supported by:**

Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS)

Annales - Series Historia et Sociologia izhaja štirikrat letno.

Maloprodajna cena tega zvezka je 11 EUR.

Naklada/Tiratura/Circulation: 300 izvodov/copie/copies

Revija *Annales, Series Historia et Sociologia* je vključena v naslednje podatkovne baze / *La rivista Annales, Series Historia et Sociologia è inserita nei seguenti data base* / *Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:* Clarivate Analytics (USA): Arts and Humanities Citation Index (A&HCI) in/and Current Contents / Arts & Humanities; IBZ, Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (GER); Sociological Abstracts (USA); Referativnyi Zhurnal Viniti (RUS); European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS); Elsevier B. V.: SCOPUS (NL); Directory of Open Access Journals (DOAJ).

To delo je objavljeno pod licenco / *Quest'opera è distribuita con Licenza* / *This work is licensed under a Creative Commons BY-NC 4.0.*

Navodila avtorjem in vsi članki in barvni verziji so prosto dostopni na spletni strani: <https://zdjp.si>.
Le norme redazionali e tutti gli articoli nella versione a colori sono disponibili gratuitamente sul sito: https://zdjp.si/it/.
The submission guidelines and all articles are freely available in color via website https://zdjp.si/en/.

VSEBINA / INDICE GENERALE / CONTENTS

- Andrej Mečulj:** Epigrafska spomenika s homerskim napisom na fontiku in na Pretorski palači v Kopru 401
Monumenti epigrafici con iscrizione omerica sul fontico e sul Palazzo pretorio a Capodistria
Epigraphic Monuments with a Homeric Inscription on the Fontico and on the Praetorian Palace in Koper
- Aleksandro Burra:** I possedimenti del monastero benedettino di S. Nicolò d'Oltra (1771) 413
The Properties of the Benedictine Monastery of S. Nicolò d'Oltra (1771)
Posesti benediktinskega samostana sv. Nikolaja v Valdoltri (1771)
- Diana Košir:** Kulturna in jezikovna dediščina Hijacinta Repiča, frančiškana pri sv. Ani v Kopru 471
Patrimonio culturale e linguistico di Hijacint Repič, francescano del monastero di Sant'Anna di Capodistria
Cultural and Linguistic Heritage of Hijacint Repič, Franciscan at St. Anne's in Koper
- David Hazemali:** Safeguarding Liberty? Repressive Measures Against Enemy Aliens and Community Resilience in WWI United States: The Slovenian-American Experience 489
Proteggere la libertà? Misure restrittive contro gli stranieri nemici e resilienza della comunità nella prima guerra mondiale negli Stati Uniti: L'esperienza sloveno-americana
Varovanje svobode? Represivni ukrepi proti sovražnim tujcem in odpornost etnične skupnosti v ZDA med prvo svetovno vojno: izkušnja slovensko-ameriške skupnosti
- Špela Chomicki, Renato Podbersič & Darko Friš:** Nemška okupacija in organizacija Štajerske domovinske zveze v Ptujem okrožju 503
Occupazione tedesca e l'Unione patriottica della Stiria nel Distretto di Ptuj
The German Occupation and the Organisation of the Styrian Homeland Association in the Ptuj District
- Tadeja Melanšek & Darko Friš:** »Nov hram učenosti«: Ustanovitev Pedagoške akademije v Mariboru. 515
Un «Nuovo tempio del sapere»: L'istituzione dell'Accademia pedagogica di Maribor
«New Temple of Learning»: The Establishment of the Pedagogical Academy in Maribor

Janez Osojnik: Demosova plebiscitna pobuda: analiza spominske literature in dogajanje konec oktobra in v začetku novembra 1990 527	Pirkovič Jelka: The Role of Media Reports in the Democratisation of Archaeological Heritage Management – The Case of Slovenia 557
<i>L'iniziativa plebiscitaria del Demos: un'analisi della letteratura memoriale e degli sviluppi a fine ottobre e inizio novembre 1990</i>	<i>Il ruolo dei servizi giornalistici nella democratizzazione della gestione del patrimonio archeologico – il caso della Slovenia</i>
<i>The Demos Plebiscite Initiative: An Analysis of the Memoirs and the Developments at the End of October and Beginning of November 1990</i>	<i>Vloga medijskih poročil pri demokratizaciji upravljanja arheološke dediščine – primer Slovenije</i>
Dejan Valentinčič: Primerjava (ustavno)pravnega položaja, udejanjanja manjšinskih pravic in javnega financiranja skupnosti Slovencev v državah z območja nekdanje SFRJ in skupnosti konstitutivnih narodov nekdanje SFRJ v Sloveniji 537	Igor Ivanović: Can AI-assisted Essay Assessment Support Teachers? A Cross-sectional Mixed-methods Research Conducted at the University of Montenegro 571
<i>Paragone tra lo statuto costituzionale-legale e l'implementazione dei diritti delle minoranze, nonché tra il finanziamento pubblico alle comunità slovene nelle repubbliche dell'ex Jugoslavia, e alle comunità delle nazioni costituenti dell'ex Jugoslavia residenti in Slovenia</i>	<i>Può la valutazione dei saggi con l'aiuto dell'intelligenza artificiale sostenere gli insegnanti? Uno studio trasversale con l'uso di metodi misti condotto presso l'Università del Montenegro</i>
<i>A Comparison of the Constitutional-Legal Status, the Implementation of Minority Rights and the Public Financing between Slovenian Communities in the Republics of Former Yugoslavia and Communities of Constitutive Nations of Yugoslavia in Slovenia</i>	<i>Ali lahko ocenjevanje esejev s pomočjo umetne inteligence reši profesorje? Navzkrižna raziskava z uporabo mešanih metod izvedena na Univerzi v Črni gori</i>
	Kazalo k slikam na ovitku 591
	<i>Indice delle foto di copertina</i> 591
	<i>Index to images on the cover</i> 591

KULTURNA IN JEZIKOVNA DEDIŠČINA HIJACINTA REPIČA, FRANČIŠKANA PRI SV. ANI V KOPRU

Diana KOŠIR

Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Garibaldijeva ul. 1, 6000 Koper, Slovenija
e-mail: diana.kosir@zrs-kp.si

IZVLEČEK

Prispevek prinaša pregled zapisane zapuščine frančiškana Hijacinta Repiča (1863–1918) iz koprskega samostana sv. Ane. Arhivski viri so danes hranjeni na Domoznanskem oddelku koprške knjižnice, v Pokrajinskem arhivu Koper, v provincialnih arhivih reda manjših bratov v Ljubljani in Benetkah ter v samostanu sv. Ane. Avtorica jih analizira, opiše in umesti v slovensko kulturno zgodovino v Istri na prelomu 19. stoletja. Na temelju analize primarnih in sekundarnih virov se v novi luči predstavlja plodovito delovanje p. Repiča. Njegova prizadevanja za širjenje slovenske besede kažejo, da je bil – čeprav za samostanskimi zidovi – na prelomu stoletij eden od prvih predstavnikov slovenskega slovstva v Istri.

Ključne besede: p. Hijacint Repič, frančiškani, samostan sv. Ane v Kopru, slovensko slovstvo, verski tisk, arhiv

PATRIMONIO CULTURALE E LINGUISTICO DI HIJACINT REPIČ, FRANCESCO DEL MONASTERO DI SANT'ANNA DI CAPODISTRIA

SINTESI

Il documento fornisce una rassegna sull'eredità scritta del francescano Hijacint Repič (1863–1918) del Monastero di Sant'Anna di Capodistria. Le fonti archivistiche sono ora conservate nel Reparto di storia patria e beni librari della Biblioteca centrale di Capodistria, nell'Archivio regionale di Capodistria, negli archivi provinciali dell'Ordine dei Frati Minori a Lubiana e Venezia e nel Monastero di Sant'Anna. L'autrice li analizza, descrive e colloca nella storia culturale slovena dell'Istria al volgere del XX secolo. Basandosi su un'analisi di fonti primarie e secondarie, il proficuo lavoro di Repič viene presentato sotto una nuova luce. Il suo impegno nel diffondere la parola slovena dimostra che egli fu uno dei portatori (anche de dietro le mura di un monastero) della letteratura slovena in Istria all'inizio del secolo.

Parole chiave: p. Hijacint Repič, Francescani, Monastero di Sant'Anna a Capodistria, letteratura slovena, stampa religiosa, archivio

UVOD

Pričujoči prispevek se posveča delovanju frančiškanov v slovenskem delu Istre, s posebnim ozirom na njihov kulturni in jezikovni doprinos.¹ Namen članka je osvetliti narodotvorno vlogo redovnikov v prostoru, kjer je bilo slovenstvo skozi 19. in 20. stoletje pod nacionalnimi pritiski predvsem italijanske oblasti. Začetna poglavja prinašajo pregled zgodovine reda v Kopru z izpostavljeno osebnostjo p. Hijacinta Repiča. V osrednjem delu smo se posvetili opisu patrove zapuščine v arhivih in analizi njegove bibliografije. Spoznanja v članku temeljijo na študiju zgodovinskih virov, popisu arhivskih dokumentov in gradiva ter na grafološki in vsebinski analizi rokopisov s ciljem njihove kontekstualizacije.

FRANČIŠKOVI REDOVI V KOPRU V 19. STOLETJU

Frančiškani, v 19. stoletju najštevilčnejša redovna skupnost na Slovenskem (Čebulj, 1922, 42), so tačas pripadali dvema provincama, hrvaško-kranjski sv. Križa in istrsko-dalmatinski sv. Hieronima, kamor je spadal tudi koprski samostan sv. Ane. Frančiškovi manjši bratje,² poznani po materialni preproščini, uboštvu in ljudski naravi, niso bili v navzkrižju z oblastjo, pač pa so znali uravnavati »zdravo distanco do posvetnih in cerkvenih oblasti« (Kolar, 2019, 944). Slednje se je kazalo v njihovem odločnem odporu do med duhovščino v 18. stoletju (z ljubljanskim škofom Herbersteinom na čelu) zasidrane prakse janzenizma in verskega rigorizma, ki se je poznala denimo pri pretirani strogosti pri podeljevanju odpustkov (Čebulj, 1922). Hkrati so bili redovniki zaradi svoje družbene vpetosti v okolje (z liturgično, pastoralno in vzgojno-izobraževalno dejavnostjo in kasneje tiskom) med verniki izjemno priljubljeni (prim. Kolar, 2019, 944), svoje ideje in življenjski zgled pa so lahko preko tretjega reda razmeroma hitro širili med ljudi (Čebulj, 1922, 42). Frančiškani so z izobraževanjem in opismenjevanjem »videli dobro možnost za službo ljudem in za dvig kulturne ravni ljudstva, med katerim so delovali« (Kolar, 2019, 948).

V Kopru je do Napoleonovih reform leta 1806, ki so prizanesle le manjšim bratom kapucinom in observantom, živelo osem redovnih skupnosti (Bonin,

2017, 359–383) pretežno romanskega porekla, slovenskih korenin so bili t. i. glagoljaši oz. *fratres de littera sclava* z ilirskim jezikom (Žitko, 2012, 525) in observanti po rodu Slovenci oz. Hrvati.³ Manjši bratje minoriti naj bi v Kopru bivali že v začetku reda, kmalu po Frančiškovi smrti leta 1226, observanti pa so se v koprski mestni četrti Bošadraga, pri cerkvi sv. Andreja, naselili leta 1460 (Suhač, 1954, 3; Žitko, 1989, 41; Žnidaršič, 1996, 24–25). Delovali so sprva predvsem med ribiči bratovščine sv. Andreja, leta 1492 pa so od premožnih zakoncev Almerigotti prejeli v dar posestvo za postavitev cerkve in samostana ter se prihodnje leto lotili gradnje. Prvo samostansko družino so sestavljali p. Tomaž iz Trsta, p. Nikolaj iz Zadra, p. Peter iz Pirana in dva klerika fr. Hieronim iz Zadra in fr. Andrej (Suhač, 1954, 3–4). Šematizem province sv. Hieronima navaja, da so frančiškani v Kopru v letih 1874–1918 vodili enoletni noviciat (Žnidaršič 1996, 25) in podeljevali naziv »lektor teologije« (prim. Navernik, 2019b, 38); posledično so imeli bogato založeno knjižnico, za slovenske vernike pa so del bogoslužja (pridige, čaščenje svetnikov), spovedovanje in drugo pastoralno delo opravljali v njihovem maternem jeziku. V samostanu sv. Ane so v obdobju do prve svetovne vojne živeli redovniki slovenskih, hrvaških in italijanskih korenin: p. Hijacint Repič, p. Danijel Cebokin, p. Anselmo Bonafin, p. Frano Gorlato, p. Stanko Kocijančič, p. Alessandro Rubini, br. Mihael Crofig/Krofič (povzeto po Šematizmu (1989), tipkopis shranjen v AFS-KP). Po vojni so samostan naselili italijanski manjši bratje iz beneške province in tu ostali do leta 1948, ko je oblast prostore nacionalizirala (SI-PAK-OLO, 1948–1951, odlok št. 498/48) in so nekaj časa služili kot zapor. Konec leta 1953 so se v Koper vrnili slovenski frančiškani (Suhač, 1954, 4).

P. HIJACINT REPIČ (1863–1918)

Med najbolj dejavnimi frančiškani na Koprskem na prelomu stoletja je bil p. Hijacint (roj. Anton) Repič iz Šturij pri Ajdovščini, ki se je koprski redovni družini pridružil leta 1890 (Odak, 1918, 29). Sobratje se ga vsako leto spomnijo v nekrologiju dne 3. marca, kjer o njem piše: »magister novaka, izvanrednog redov. žara, značajan povjesničar, umro u 55. g.« (Sopta & Škunca, 2006, 73).⁴

1 Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa »Razsežnosti slovenstva med lokalnim in globalnim v začetku tretjega tisočletja« (ARIS P5-0409).

2 Frančiškov prvi (moški) red se deli na tri veje: manjši bratje, observanti ali frančiškani (OFM), konventualci ali minoriti (OFMConv) in kapucini (OFMCap). Drugi (ženski) red tvorijo klarise, tretji (laiški) red pa menihi tretjeredniki (Dolinar, 1989, 152–153).

3 Naldini v *Cerkvenem krajepisu* (1700) piše o redovnikih v Kopru, Dalmatincih po rodu ali vsaj po jeziku, ki Slovane v mestu in na podeželju nagovarjajo v »ilirskem« jeziku; Venturini piše, da so v cerkvi sv. Ane maševali po latinsko, ob prisotnosti dalmatinskih vojakov pa tudi v »staroslovenskem jeziku« (Suhač, 1954, 3–4).

4 Za vpogled v frančiškanski arhiv v Kopru in nadaljnje koristne povezave se najlepše zahvaljujem p. Bogdanu Rusu, p. Janu Dominiku Bogataju za informacije iz arhiva province sv. Križa v Ljubljani, provincialu zadrške province p. Tomislavu Šanku pa za informacijo iz Pulja.

Frančiškanski zgodovinar p. Alfonz Furlan je podpisan pod kratek sestavek o Repiču, v katerem navaja, da naj bi si p. Hijacint kot deček na Sveti Gori pri Gorici čudežno pozdravil padavico (epilepsijo) (ASFP Repič), iz več virov pa je znano, da je bil bolehen celo življenje (prim. *Cvetje z vertov sv. Frančiška*, 1918, 125; Odak, 1918, 30). Knjižne slovenščine se je učil pri domačem duhovniku v Šturjah, nato pa v prvih dveh letnikih na nižji gimnaziji v Gorici (Smolej, 2013). Kje je dokončal tretji letnik pred vstopom v frančiškanski red, ni znano.⁵ V literaturi se pojavljajo različni podatki o njegovi bogoslovni formaciji. Višjo gimnazijo naj bi končal pri jezuitih v Zadru, nato pa bodisi nadaljeval bogoslovne študije na tamkajšnjem nadškofijskem semenišču (Odak, 1918, 29; Navernik, 2019a, 15) ali pa v Zadru in Kopru (Krapež, 1989, 137; Mikolič, 2005, 686; Smolej, 2013; Navernik, 2019a, 15). Zaobljube je Repič opravil 19. 12. 1880, slovesne zaobljube 31. 12. 1883, mašniško posvečenje je prejel 17. 1. 1886 (Schuler, 1909, 283) in čez teden dni daroval novo mašo v domačih Šturjah (spominška podobica na sliki 6). Zatem je nekaj let preživel po provinci, na otoku Košljunu pri Krku (Navernik, 2019b, 51–52). Duhovna in študijska formacija sta pripomogli k temu, da je bil pater Repič intelektualec in poliglot. V samostanu je imel različne zadolžitve: bil je knjižničar, kronist, arhivar, organist in duhovni vzgojitelj mladih novincev, ki so v koprski noviciat prihajali iz Istre in Dalmacije. Nekdanji novinec se ga spominja kot neutrudnega mašnika in gorečega spovednika, ki mu je bila spovednica hkrati prižnica, »s prikupljivim nastopom, živo besedo in svetim zgledom«, izjemno priljubljene med slovenskimi duhovniki in verniki s podeželja in iz mesta (Odak, 1918, 29). Verjetno tudi zato, ker si je prizadeval za čisto slovenščino in materne jezika številnih vernikov učil tudi mlade klerike – prav zanje je sestavil rokopisno slovnico v treh zvezkih (1897), za katero pa se je s selitvami

frančiškanske knjižnice in arhiva v začetku 50. let 20. stoletja izgubila vsaka sled.⁶ V nadaljevanju predstavljamo vsebino arhivskih fondov, vezanih na patra Hijacinta Repiča.

PATROVA ZAPUŠČINA V OSREDNJI KOPRSKI KNJIŽNICI

Repičeva zapuščina v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper obsega arhivsko škatlo s signaturo »SIKKP, D R, Zapuščina Hijacinta Repiča« (SIKKP D R Repič). Gradivo, ki ga je prvič popisala Vilma Krapež (1989), navajamo glede na vrsto besedil, s tem da je prvotni popis Krapeževe dopolnjen in mestoma korigiran:

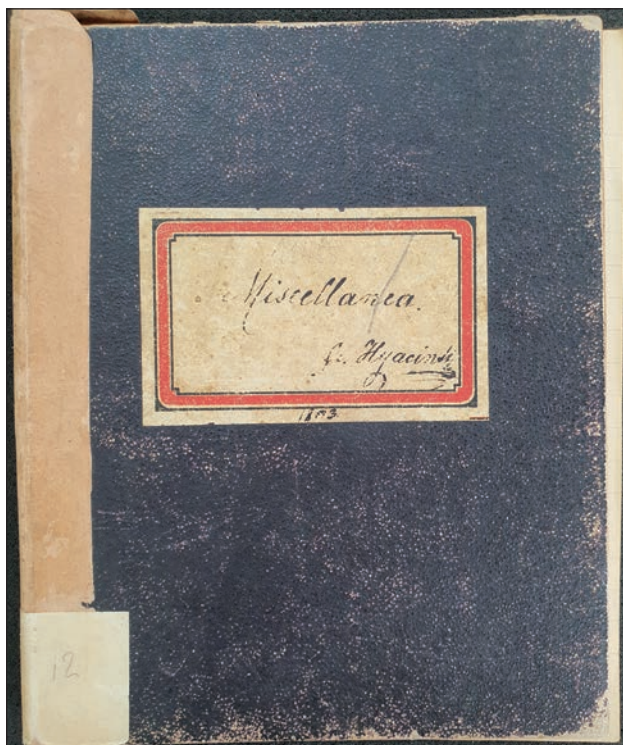
- a) Med gradivom se nahaja manjša knjižica (15 cm; na hrbtu označena z lokusom), v kateri sta spojeni dve enoti: rokopisni zvezek »Catechismo Francescano« s pripisom »D uso di Fra Giaccinto Repič da Šturje, Minor Osservante. Capodistria 1880«,⁷ zapiski o Vodilu reda (»la Regola«) v italijanščini so v obliki vprašanj in odgovorov; zraven je prilepljena tiskovina o svetih odpustkih »Raccolta delle Sante indulgenze concesse da varii sommi pontefici ... per opera del P. M. R. F. Bernardino da Nocera« (de Nocera, 1856). Krapeževa navaja, da je Repič katekizem verjetno uporabljal pri poučevanju mladih (Krapež, 1989, 139); glede na letnico »1880« v pripisu na tem mestu ugotavljamo, da je pater pripomoček kot novinec uporabljal v času lastne redovne formacije (konec tega leta je namreč opravil prve zaobljube), šele kasneje pa mu je služil pri pripravi klerikov.
- b) Večja beležnica (20 cm) z naslovom »Miscellanea fr. Hyjacinti« (*Razno br. Hijacint*) je najverjetneje podpisana z letnico »1893« in ne »1873«, kot navaja Krapeževa (1989, 138).⁸ Ob vsebinskem pregledu smo ugotovili še, da gre za zapiske z

5 V red sv. Frančiška je vstopil 20. 10. 1879 (Smolej, 2013) ali 2. 11. 1879 (Schuler, 1909, 283), in sicer v dalmatinsko provinco sv. Hieronima, ker, kot navaja zapis p. Furlana, ni izpolnjeval izobrazbenih pogojev v provinci sv. Križa (ASFP Repič).

6 Iz slovnice je citiral dr. Roman Savnik (1951, 3), ki je julija 1950 predal svoje delo v ZC knjižnic v Portorožu zgodovinarju Miroslavu Pahorju, za njim je fond urejal prof. Mario Bratina (Savnik, 1985, 17). Savnik navaja, da je bilo gradivo nekaj časa shranjeno v Osrednji študijski knjižnici v Portorožu, da pa se je v obdobju tranzicij marsikaj izgubilo, med drugim dragocena Repičeva slovenska slovnica (prav tam). To potrjuje popis fonda takrat že zapuščenega samostana sv. Ane v inventarni knjigi (SIKKP ZC Portorož), ki skripte ne navaja več (med inv. št. 453 in 456 je Repičeva lastnina). Lahko da je bila uničena ali pa je prišla v roke zasebnih zbirateljev. Na to navaja neuspešno iskanje po frančiškanskih arhivih (Koper, Kostanjevica pri Novi Gorici, Kamnik, Novo mesto, Ljubljana; Zadar, Pulj, Marghera). Iz citata v *Istrskem tedniku* se da slutiti, da je Repič parafraziral Janežičevo *Slovensko slovnico* (1863), ki je bila tisti čas normativna za pouk slovenščine. Pri Janežiču npr. beremo: »Narodni jezik ali materinščina je najživeje zrcalo narodovega duha in narodove omike. Naš narodni ali materni jezik je slovenščina, prava hči stare slovenščine in krepka rastika širocega slovanskega debla ...« (Janežič, 1863, 1), pri Repiču pa: »Naša materinščina je zvesto zrcalo narodovemu svojstvu in narodovi omiki in krepka panoga močnega slovanskega debla« (1897, v Savnik, 1951, 3). Pater je delil jezikovne nazore s prijateljem jezikoslovcem p. Škrabcem – ali sta v pisnih govorila tudi o jezikoslovnih vprašanjih, bi lahko potrdili šele, ko bi imeli pred seboj njuno korespondenco.

7 Ti zadnji podatki bi lahko pomenili, da je Repič teološki študij le opravil v koprskem noviciatu, nato pa odšel na bogoslovje v Zadar.

8 Na spodnjem robu etikete je zapisana letnica, katere tretja številka je zabrisana. Vendar se zdi bolj verjetno, da je v beležnico začel pisati leta 1893, tridesetleten, po vstopu v koprski samostan.

Slika 1: Beležnica z zapiski patra Hiacinta (SIKPP D R Repič, 12).

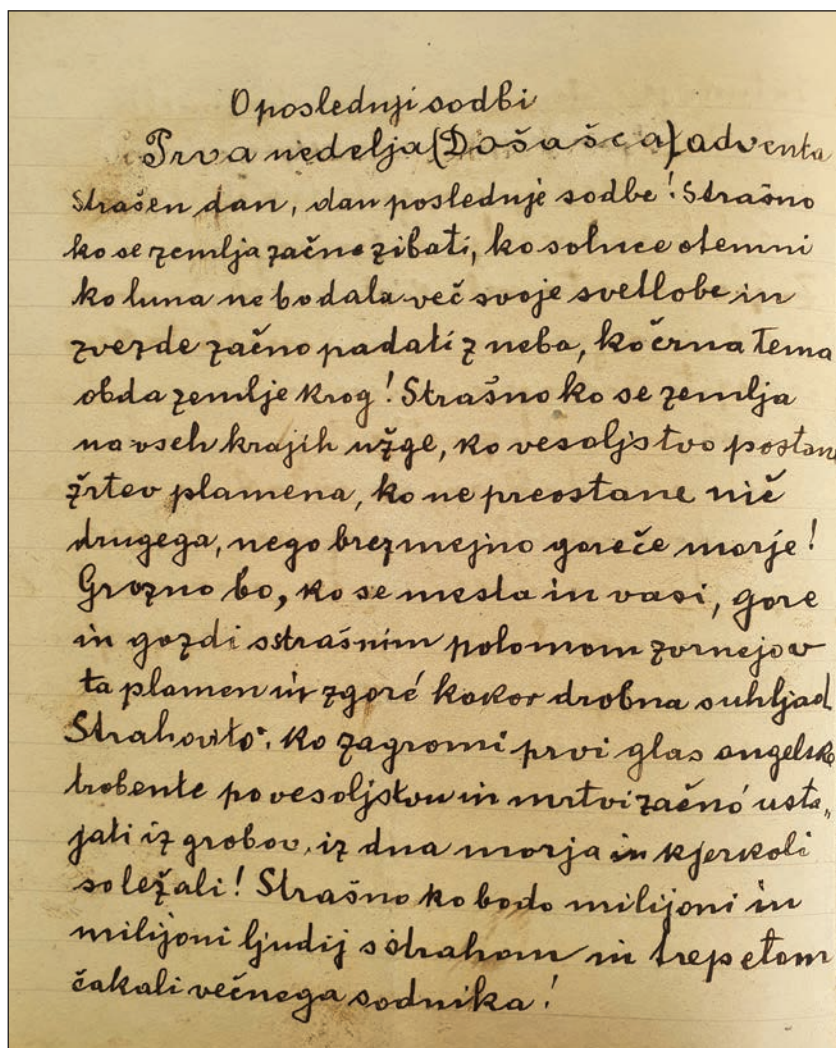
versko vsebino, sprva v italijanščini (pravila), sledi poglavje »Breve compendio della dottrina cristiana«, formirano kot vprašanja in odgovori (na koncu je datum 22. oktober 1908); podobna vsebina se nato ponovi v slovenščini na petih rokopisnih straneh z naslovom »Kratki katekizem vodila manjših bratov za brate lajike«. Najverjetneje je šlo za pripomoček, ki ga je p. Repič uporabljal za versko pripravo tretjerednikov.

- c) Med rokopisi se nahaja sešitek s pridigami v slovenskem in hrvaškem jeziku, ki ga Krapeževa

(1989) posebej ne omenja. V celoti ali delno so ohranjene slovenske pridige: »Hinavsko je grdo. XXII. nedelja po binkoštih« (5 str.), »O poslednji sodbi. Prva nedelja (Došašca) adventa« (7 str.), »Kdo si ti? III. adventna nedelja.« (6 str.), »XX. nedelj. po bink. Moč dobrega zgleda.« (5 str., zaključena s tropičjem), navdila zaročencem pred vstopom v zakonski stan (7 str., nepopolno) in ena pridiga v hrvaščini »Kako moramo oprostiti. XXI nedelja poslije Duhova« (6 str.). Rezultati grafološke analize kažejo, da bi pridige lahko napisal Repič.⁹ Forenzični grafolog in sodni izvedenec Borut S. Pogačnik (10. 8. 2022) je pojasnil, da je v dotičnem primeru iluzorno pričakovati najvišjo stopnjo zanesljivosti, saj je pisava odraz trenutnega psihofizičnega stanja pisca in se skladno z njim spreminja, vključujoč spremenljivo starosti in različnih bolezenskih stanj, kar nam v danem primeru ni poznano. Dodatna spoznanja o slogovni in jezikovni sorodnosti tekstov, ki bi lahko z argumentom podprla verjetnost avtorstva, bi v prihodnje lahko podala komparativna jezikoslovna analiza besedil.

- d) V mapi »XI G« z oznako 12455 in pripisom »Razni teološki zapiski med drugim tudi Hiacinta Repiča v slov.« se po Krapeževi (1989, 139) nahaja (od znaka* so naše lastne ugotovitve):
- rokopisna beležnica z naslovom »Promemoria del Convento di Sant'Anna in Capodistria«, *v kateri so najstarejši podatki iz leta 1721,
 - »Modo da tenersi nel recitare il ss. Rosario di Maria sempre vergine« (Treviso, 1827), *molitvenik Rožnovenske Matere Božje,
 - razni rokopisi v italijanščini, med njimi razprava o Peklu, zapisi o rimski mitologiji, literaturi in zgodovini, fragmenti religiozних sonetov, *več različnih hagiografij sv. Antona Padovanskega in obsežen prepis zgodovinskega učbenika v italijanščini (avtor in naslov neznana),

⁹ Pridigo s štirimi nesporno Repičevimi teksti sem posredovala v grafološko analizo Borutu S. Pogačniku, za kar se mu iskreno zahvaljujem (zahvala za posredovanje tudi dr. Borisu Golcu iz ZRC SAZU). Iz strokovnega mnenja z dne 10. 8. 2022: »S podrobno analizo posamičnih črk in tudi glede na splošno sliko duktusa – rokopisa je mogoče reči, da obstaja verjetnost, da gre za njegov rokopis. Višje stopnje zanesljivosti za ta tekst ni mogoče izreči. [...] Sporni tekst predstavlja koncept pridige za XXII. nedeljo po binkoštih, ki mu je verjetno služil za oporo pri predstavitvi teme, ki je bila, kot piše, hinavščina. To posebej navajam zato, ker v tem tekstu oziroma v rokopisu ni zaznati številnih okraskov, ki jih je sicer uporabljal pri tekstih 1, 2 in 3. Gre namreč za manj potrebne zanke, ki so uporabljene zlasti pri izvedbi minuskul – malih pisanih črk »d« in pa zaokroženih strešic. Verjetno je to storil, da bi bil tekst čim bolj čitljiv tudi njemu samemu pri pridigi. Členovitost, ki jo predstavljajo razmiki med črkami in besedami, so tudi v tem spornem tekstu približno enaki. Da gre za verjetnost njegovega rokopisa, je razvidno iz načina oblikovanja minuskul »d« in njihovega povezovanja preko zanke v deblu z ligaturo vodečo na desno. Ta njegova značilnost je posebnost, ki jo najdemo tudi v nespornem primerjalnem gradivu. Prav tako pa je tudi minuskula »k« s posebno izvedbo debla in arkadno oblikovanega kraka, ki izhaja iz dna debla, kar najdemo tudi v tekstih od 1 do 3, ne pa tudi v tekstu številka 4. Podobne izvedbe so tudi, kar zadeva minuskulo »z« in »ž«. Kar zadeva naklon rokopisa, pa vidimo, da gre za pokončno izvedbo, ki ni značilna za nesporne tekste od 1 do 3, medtem ko je tekst 4 tudi pokončen. Naklonski kot pisave je tudi pomemben in kaže, da je v zapisih, ki so bili manj namenjeni določeni osebi, uporaba pokončnosti tudi znak določene manjše čustvene angažiranosti. Pri tekstu številka 4 je razvidno, da je pisan v italijanskem jeziku, ki mu je bil pa, kljub temu, da ga je očitno obvladal, tuj in je tudi izvedba posamičnih črk nekoliko drugačna, kot pa se to kaže v slovenskih tekstih. Značilnost, da nekdo piše nekoliko drugače v jeziku, ki ni njegov materni, ni posebnost. Na temelju opisanih značilnosti oziroma istovetnosti se je bilo mogoče odločiti samo za stopnjo verjetnosti, saj bi za višjo stopnjo potrebovali več značilnosti.«

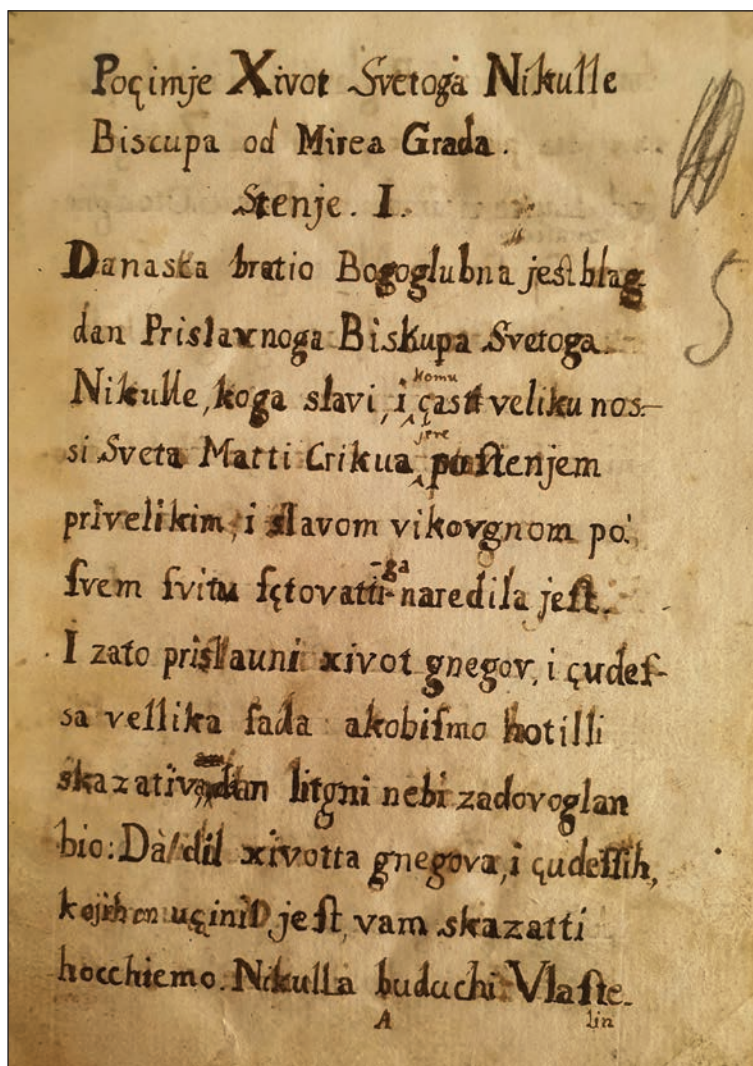

Slika 2: Rokopisna pridiga z dvojezičnim poimenovanjem praznika (SIKKP D R Repič).

- vezana rokopisna knjiga z besedilom »Počinje Xivot Svetiga Nikulle Biscupa od Mirea Grada«; *gre za življenjepis sv. Nikolaja (Miklavža), ki mu sledi življenjepis sv. Antona Opata Puščavnika: »Počinje Xivot Blaxenoga i Sve-toga Antona Opata«. Ugotovili smo, da bi delitev na poglavja, zanemarljivo malo vsebinskih popravkov, šablonsko poravnana pisava in opombe za knjigoveza na dnu posamezne strani rokopisa lahko navajali na to, da gre za prepis iz rokopisne ali tiskane predloge,¹⁰
- tanek rokopisni zvežčič z oznako »XII G 6« in naslovom »Grande opus ... 1848–« (nepopolno); vsebina se začne z »Lectio III«, *gre za hrvaško hagiografijo »sv. Mandaline« (sv. Magdalene).

Natančneje so nas zanimala zadnja tri hrvaška besedila. Ugotovili smo, da so bila verjetno namenjena liturgiji, saj se posamezna poglavja končajo z istim latinskim mašnim vzklikom oz. odpevom »Tu autem Domine miserere nobis« (O, Gospod, bodi nam milostljiv). Prve grafološke analize so pokazale, da so ta besedila po dataciji nastanka starejša in ne morejo biti Repičevo delo. Pater je namreč pisal v latinični pisavi gajici, ki se je v prostoru uveljavila po letu 1848, trije omenjeni rokopisi pa vsebujejo grafične znake bohoričice, stare cirilične azbuke oz. albanske abecede (ç, x), nekateri glasovi so zapisani po italijanski črkopisni normi (gn za nj, gl za lj). Lahko bi nastali kjerkoli znotraj province sv. Hieronima, ki je zemljepisno

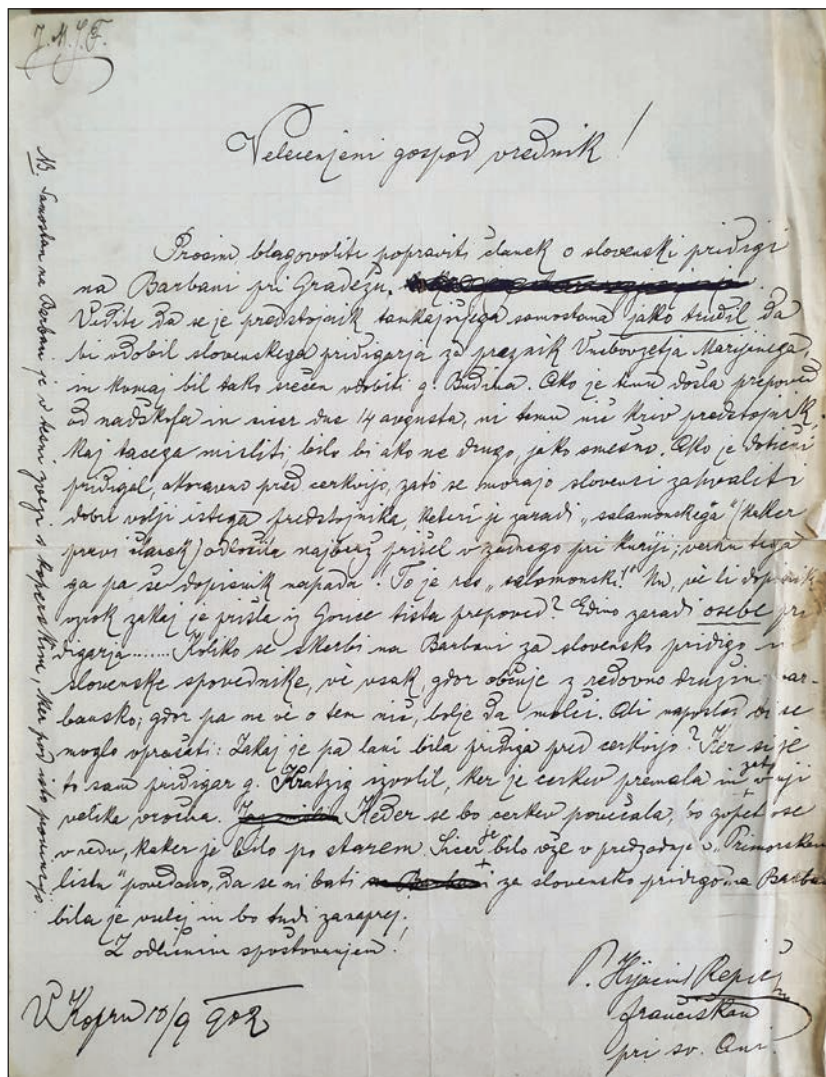
¹⁰ Skoraj identičen zapis o življenju sv. Nikole »u šest čitanja, prilagojenih za pjevanje« so našli na Hvaru (Zastražišće), priredbo iz leta 1978 so objavili v poznejši publikaciji (Jerković, 1992, 305–324). Za vse uvide in razlage se zahvaljujem mag. Petru Štoki.

Slika 3: Hagiografija neznane provenience iz Repičeve zapuščine (SIKKP D R Repič, XI G).

segala na severu od Milj (Trst) do Kotorja (Albanija) na jugu. V praksi med frančiškani je bilo, da so prehajali med samostani v provinci, in tako so z njimi potovale tudi beležke in knjige. Na Košljunu, kjer naj bi Repič deloval, preden se je ustalil v Kopru, je bila najdena njegova notna beležnica, ki jo je bodisi pozabil ob selitvi, ali pa je tja prišla pozneje, med italijansko okupacijo (Navernik, 2019b, 50–52). Mogoče bi torej bilo, da sta ta dva zvezka pristala pri Repiču v času študija v Zadru oz. bivanja na Košljunu. Vsi trije omenjeni svetniki so prisotni v frančiškanski liturgiji, po številu njim posvečenih cerkva in kapel v Istri pa so tudi pomemben del cerkvene tradicije. Čeravno je izvor rokopisov neznan, je mogoče sklepati, da je besedila Repič uporabljal ob praznovanju svetniških godov.

e) Korespondenca v patrovi zapuščini obsega deset dopisov v slovenščini, hrvaščini, italijanščini, nemščini (Krapež, 1989, 138) in češčini. Na tem mestu izpostavimo dvojce: ovitek iz Kitajske (1902) s pismom misijonarja Fazzinija in njegovo fotografijo (Repič je v *Cvetju* pisal o misijonih na Kitajskem) ter pismo v hrvaščini s patru posvečeno alegorično pesnitvijo »Moč naravi« (datirano 29. 9. 1903), v kateri se nekdanji novinec br. Venčeslav Vukonić iz Nerezin spominja koprškega samostana »ob morju, obdanim z vilinskimi slovanskimi gorami«. Ob nadaljnjem raziskovanju smo ugotovili, da je del Repičeve korespondence vođen tudi v fondu SIKKP, Mayer-Lonza (1900–1950). Gre za dopisovanje v italijanščini med p. Repičem in prof. Francescom Mayerjem (o pismih v poglavju o dragocenih najdbah).

Slika 4: Patrovo pismo uredniku časopisa Edinost (SIKKP D R Repič).

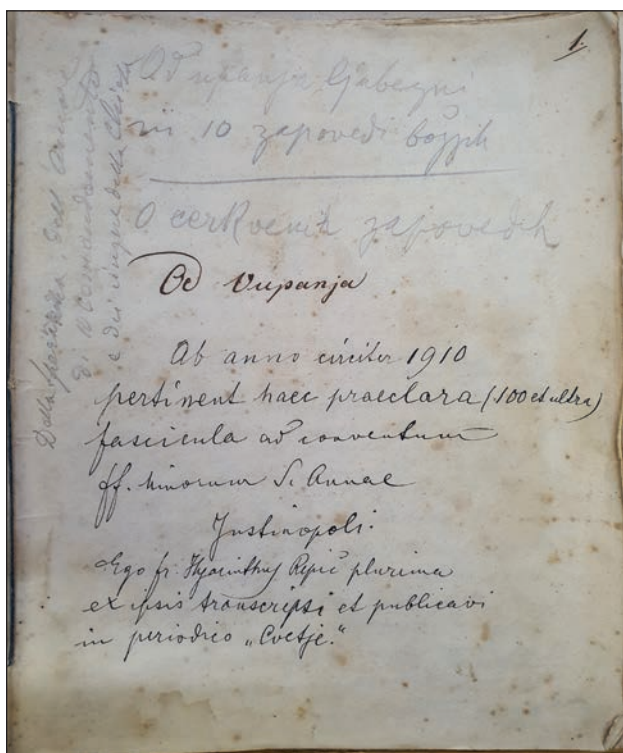
V Repičevem fondu najdemo patrovo pismo, datirano 10. 9. 1902 (navaja tudi Krapež, 1989, 138). Iz vsebine razberemo, da je bil povod za Repičevo pisanje časopisni članek, ki je ostro obsodil dogajanje na Barbani za veliki šmaren (tj. praznik Marijinega vnebovzetja, 15. avgust), kamor je vsako leto romalo na tisoče Slovencev. Po pregledu takratne periodike, objavljene *post festum*, smo ugotovili, da je naslovnik, »Velesenjeni gospod urednik«, ki ga pater poimensko ne naziva, odgovorni urednik tržaškega glasila *Edinost* Fran Godnik, pater pa se je odzval na članek objavljen 20. avgusta 1902. V njem je dopisnik dogajanje na Barbani poimenoval »nečuden škandal«: slovenski pridigar Budin je zaradi prepovedi goriškega nadškofa po slovensko

nagovoril romarje pred cerkvijo in ne v cerkvi. Kritika leti na predstojnika frančiškanskega samostana na Barbani, ki je upošteval prepoved: »Tu smo torej: dobro in pobožno slovensko ljudstvo je postavljeno pred alternativo: ali ostani zunaj cerkve ali pa zataji na pragu cerkve svoje slovensko rojstvo. Tako zahteva – politika v cerkvi v Trstu in v Barbani.«¹¹ Članek se zaključi v agitatorskem tonu, s pozivom slovenskemu narodu, naj zahteva svoje pravice v cerkvi.

Pater se je v pismu postavil v bran sobratom:

Vedite da se je predstojnik tamkajšnjega samostana **jako trdil** [podčrtano v izvirniku] da bi vdobil slovenskega pridigarja za praznik Vnebovzetja Marijinega [...] Ako je

11 *Edinost*, 20. 8. 1902: Pravica Slovencev v cerkvi, 2.

Slika 5: Rokopisna pridiga Jožefa Škrinjarja z Repičevo opombo (SI-PAK-328).

dotični pridigal, akoravno pred cerkvijo, zato se morajo slovinci zahvaliti dobri volji istega predstojnika, kateri je zaradi »salamonskega« (kaker pravi članek) odločila najberž prišel v zadrego pri kuriji; verhu tega ga pa še dopisnik napada! To je res »salamonski!« Nu, vé li dopisnik vzrok zakaj je prišla iz Gorice tista prepoved? Edino zaradi **osebe** [podčrtano v izvorniku] pri-digarja ... Koliko se skerbi na Barbani za slovensko pridigo in slovenske spovednike, vé vsak, gdor občuje z redovno družino bar-bansko; gdor pa ne vé o tem nič, bolje da molči. (SIKKP D R Repič)

Repič je spomnil, da je lansko leto zaradi velike vročine drugi pridigar prav tako pridigal pred cerkvijo, da pa se za slovensko pridigo na Barbani »ni bati«. Iz pripisa izvemo, da je bil samostan na Barbani v tesni zvezi s koprskim, saj sta spadala pod isto provinco.

V bran nadškofu so se oglasili tudi v goriškem Primorskem listu:

Na Veliki Šmaren je bila in bode slovenska pridiga v barbanskem svetišču. Ako je takrat

došla prepoved ni došla radi slovenske prepovedi, marveč radi osebe pridigarjeve. »Edinost« naj se radi našega prevzvišenega ne vznemirja. Pove pa naj užaljenemu ljudstvu, da nadškof slovenske pridige ni prepovedal in je ne bode.¹²

V *Edinosti* se na nobeno od pisanj javno niso odzvali.

ZAPUŠČINA V POKRAJINSKEM ARHIVU KOPER

Škatla s signaturo »SI PAK 328 osebni fond Repič Anton, oče Hijacint« (SI-PAK-328) vsebuje:

- tri rokopisne pridige v slovenščini z latinskimi zapiski (»Druga nedelja po binkoštih«, »Od nebeške večerje« z duplikatom), ki jih je najverjetneje napisal Stanislao Cociancich v »St. Danielu« 1860 in 1863,
- šest sešitkov s slovenskimi pridigami, naslovljenimi »Od vupanja« (1.–3.), »Od vere« (7.), »Od ljubezni ino od božjih zapoved« (1., 3.), ki jih je napisal duhovnik Jožef Škrinjar (1753–1825), svoj čas priljubljen pridigar. Zaradi lepega jezika so njegove spise veliko brali in prepisovali (Uršič, 2013). Na naslovno stran je Repič s svinčnikom zapisal teme posameznega sešitka v slovenščini (zgoraj) in italijanščini (vertikalno ob notranjem robu), s pisalom pa je spodaj v latinščini zapisal opombo, da so leta 1910 sešitke prejeli v samostan sv. Ane v Kopru, on sam pa jih je prepisal in objavil v *Cvetju*. V članku »Drobtinice in odlomki iz kerščanskih nauk in pridig Jožefa Škrinjarja« zapiše:

Prav po sreči je prišlo v naš samostan v Kopru 127 sešitkov ob svojem času slavnega pridigarja Jožefa Škrinjarja, vmerlega v Gorjah 17. apr. 1825. Z velikim veseljem in s posebno slastjo sem večkrat iz njih prebral kak odlomek. Lepa tvarina, prav domač jezik, da ga more umeti tudi najpriprostejši bravec, ste posebne lastnosti tega izverstnega govornika. Upam da bodo odlomki iz tih izvornih, lastnoročno pisanih govorov koristili tudi marsikateremu bravcu ljubega »Cvetja«. Pri tem opomnim, da bom Škrinjarjev pravopis in drugo le prav malo popraviljal. (Repič, 1912, 283)

REPIČEVA ZAPUŠČINA V SAMOSTANSKIH IN PROVINCIALNIH ARHIVIH

Samostanski in provincialni arhivi v Zadru, Benetkah in Ljubljani v osebnih mapah redovnikov hranijo biografske podatke in podatke o redovni

12 Primorski list, 28. 8. 1902: Prevzvišeni knez-nadškof in slovenska pridiga na Barbani, 2.

Slika 6: Spominska podobica novomašnika Hijacinta Repiča (AFS-KP Repič).

formaciji, ki so zapisani tudi v šematizmih, ter posamezne dragocene materialne vire. V arhivu frančiškanskega samostana sv. Ane v Kopru smo našli podobico o Repičevi novi maši in pismo zadrškega provinciala. V Pulju se nahaja samostanska kronika iz leta 1899, ki jo je napisal p. Repič, na Košljunu pa njegova beležnica z gregorijanskimi korali.

Nedavno odkriti dokument v arhivu samostana sv. Ane nas je usmeril k manjšim bratom v Marghero (Benetke). Provincialni arhiv hrani 25 fasciklov dokumentarnega gradiva provenience samostana sv. Ane v Kopru in štiri police knjižnega gradiva (od 15. do 20. stoletja), večinoma v italijanskem jeziku (APVe S. Anna, 000.001–000.025). V enem od sešitkov (fasc. št. 000.012) najdemo popis slovenskih članov tretjega reda pri sv. Ani (ime, kraj, datum sprejema in obljube), ki so ga vodili patri, z 260 vpisi med letoma 1904 in 1922 (vmes so z žigom province in podpisom generalnega vizitatorja označene tri kanonske vizitacije z dne 31. 3. 1914, 10. 4. 1918 in 13. 8. 1922). V fasciklu št. 000.006 smo našli obsežno Repičevo

korespondenco v slovenščini, hrvaščini, italijanščini in nemščini ter rokopisni snopič z naslovom »Schema statutorum provincialum a fr. Hyacintho Repič, elaboratum« v latinščini (št. 1, 15-5-1901). V fasciklu št. 000.025 se nahajajo številne fotografije Kopra, samostana s cerkvijo sv. Ane in redki ohranjeni posnetki redovne družine observantov pri sv. Ani.¹³

PATROV GLAS V IZBRANIH SERIJSKIH PUBLIKACIJAH

Pater Hijacint Repič je sodeloval pri domačih in tujih revijah s članki v slovenskem, italijanskem in latinskem jeziku. Pregled periodike je pokazal, da je pater največ člankov objavil v verskem glasilu *Cvetje z vertov sv. Frančiška*, ki ga je do leta 1915 urejal p. Škrabec. Sodelovanje je bilo čezprovincialno, saj je samostan Kostanjevica spadal pod kranjsko provinco Sv. Križa. Repič je redno prispeval članke v letih 1881–1916. Skupno je objavil ok. 140 različno dolgih člankov,¹⁴ med katerimi so izvirna besedila in prevodi oz. priredbe. Pripovedna

¹³ Za naklonjeno pomoč pri pregledu arhiva se zahvaljujem arhivistu p. Pacificu Selli.

¹⁴ Repičeve članke je prvič popisal p. Korošak (2006), seznam sem pregledala in dopolnila. Rubrika »Drobtinice« šteje po eno enoto znotraj posameznega letnika.

Slika 7: Eden redkih ohranjenih posnetkov p. Repiča (APVe S. Anna, 000.025).

besedila so žanrsko raznolika (hagiografija, nauki in izreki svetnikov, razlage verskih resnic, pisanje o sv. zakramentih, verski, praktično-življenjski in vzgojno-poučni članki s homiletičnimi prvini; zgodovinski članek o bl. Monaldu Koprskem in poročilo o prenosu Monaldovih relikvij; dve aktualni vesti o čudežih na priprošnje sv. Antona Padovanskega, članek o preganjanju kristjanov na Kitajskem, novica o novem duhovniku v Koštaboni, članek o tretjerednikih v Istri in poziv novim naročnikom na *Cvetje*). Posebna rubrika so »Drobtinice« (skupno 142 naslovov), kjer so zbrane krajše misli, svetniški izreki oz. biblijski citati, nekaj je daljših Repičevih izvornih razmislekov o krščanskih vrednotah in sv. zakramentih. Za *Cvetje* je prevedel članke iz italijanske (*Vita del popolo, Il foglietto*

della domenica, L'Oriente serafico) in nemške periodike (*Die christliche Familie: Wochenschrift für Sonntag und Feierabend im katholischen Haus, Essen*).

Kot dopisnik iz Istre se je oglašil v mesečniku *Cerkveni glasbenik* ljubljanskega Cecilijinega društva v člankih »Iz Istre« (Repič, 1910, 14), »Zopet iz Istre in Dalmacije« (Repič, 1911, 14) in »Iz Istre« (Repič, 1911, 54). Sobrat in nekdanji novinec p. Konrad Odak je o njem zapisal, da je bil »najvidnejši član province z vidika razvoja cerkvene glasbe« (Odak, 1918, 30).

Dva članka je podpisani »P. Giacinto (Repich)« prispeval za lokalni italijanski časopis *Pagine Istriane*, in sicer »Di un grave errore dell'anonimo scrittore della „Deserizione della città di Pola“« (Repič, 1904, 4–7) in »Di un cimelio della biblioteca di S. Anna di Capodistria. Ogni cosa a suo posto.« (Repič, 1909, 154–158). V tem takrat referenčnem časopisu za istrsko zgodovino, literaturo in kulturo je urednik Mayer bralce obvestil o Repičevi objavi o bl. Monaldu Koprskem v cerkvenem zborniku *Archivum Franciscanum Historicum* (Repič, 1908, 166–167). Z latinsko razpravo »De B. Monaldo de Iustinopoli«¹⁵ je Repič želel opozoriti na napake v zgodovinopisju (v Naldinijevem *Krajepisu* idr.) in obuditi spomin na pomembnega Koprčana. Vsebinsko razpravo je kasneje priredil v članku »Blaženi Monaldj Koperski, reda manjših bratov« (Repič, 1909, 17–19) v *Cvetju*, delo pa je pohvalil tudi urednik Škrabec.

Iz Repičevih objav v *Cvetju* in iz ohranjene korespondence z Mayerjem izvemo, da si je pater dolga leta prizadeval, da so cerkveni dostojanstveniki le potrdili istovetnost sv. ostankov, jih premestili v nov relikviarij in izpostavili v javno čaščenje. Po Repičevem posredovanju so v Rimu sprožili uradni postopek beatifikacije moža, ki velja za enega od začetnikov Frančiškovega reda v Istri in je v lokalnem okolju že davno priznan kot *blaženi*, ki pa še danes ni končan.

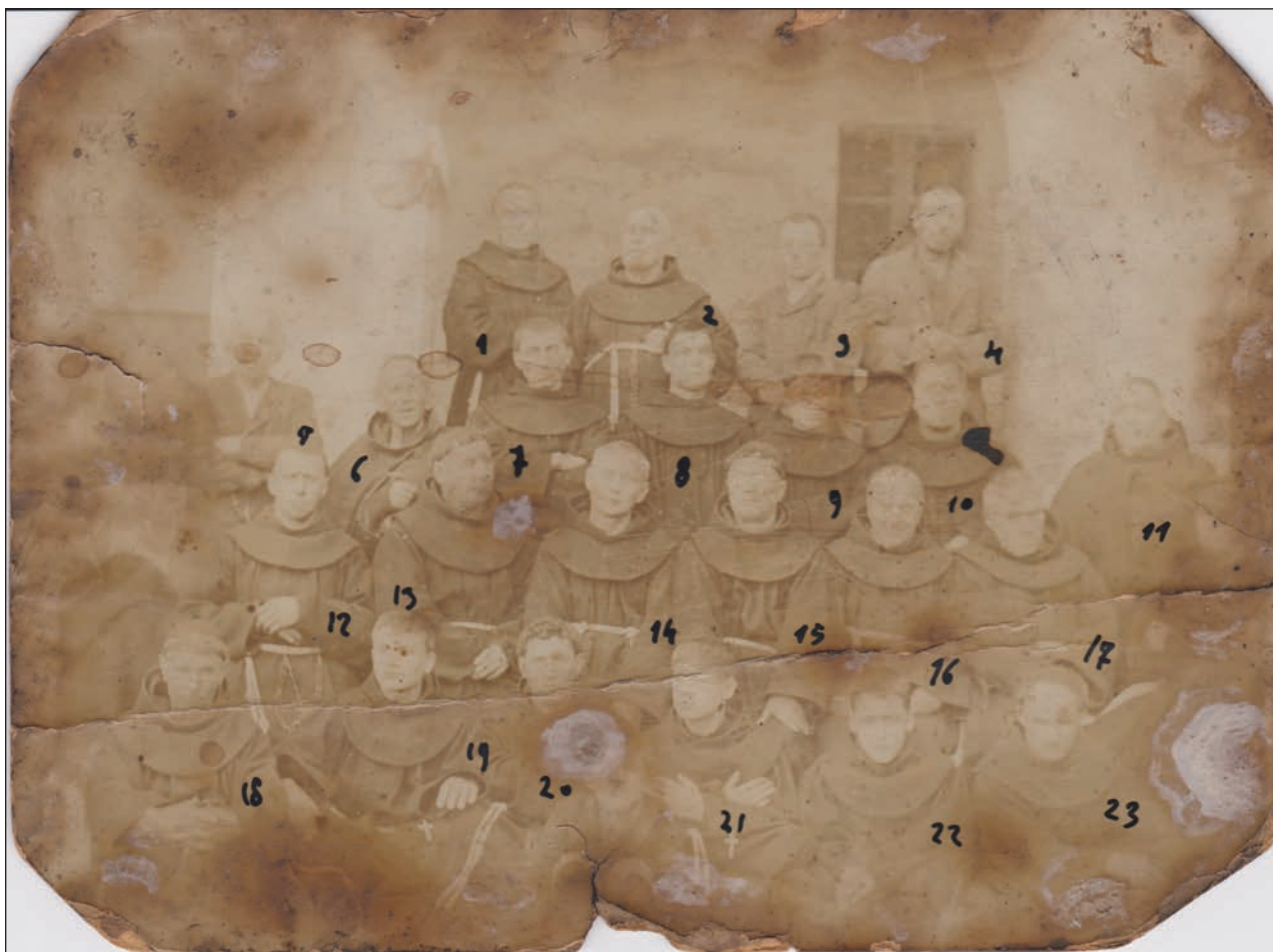
REPIČ KOT PREVAJALEC

Pomembno Repičevo delo je verski priročnik *Manuale per i religiosi conversi d'ambo i sessi* (Ludgero, 1897),¹⁶ prevod nemškega izvornika p. Leonarda Ludgera v italijanščino, ki so ga med drugim uporabljali novinci za pripravo na dušnopastirsko delo. Prvi del so zgodovinska pričevanja o verskih spreobrnjencih, v drugem delu se posveti vsakdanjim verskim opravilom od ranega jutra do večera, tretji del so molitve za spreobrnjenje v duhu sv. Benedikta.¹⁷ Repičev prevod so oglaševali v slovenskem in italijanskem

¹⁵ S posvetilom: »Al pregiatissimo prof. Majer in segno di profonda stima, venerazione e gratitudine il devotissimo [P. Hyacinthus Repič O.F.M.]«.

¹⁶ Knjižica majhnega formata 16–17 cm s trdimi platnicami, 279 str.

¹⁷ *La Civiltà cattolica*, 18. 12. 1897, 84.

Slika 8: Redovna družina pred 1. sv. vojno (p. Repič je pod št. 17) (APVe S. Anna, 000.025).

verskem tisku (npr. *La Civiltà cattolica*, *Cvetje z vertov sv. Frančiška*), knjižica je tako iz tiskarne v Assisiju in koprskega samostana sv. Ane našla pot v širši krščanski prostor.¹⁸

Repič se je zanimal za zgodovino svojega reda in posebej za biografijo sv. Frančiška Asiškega. Frančiškani so o njem v knjižnici hranili več knjižnih del v latinščini in italijanščini. Pater je dve obsežni biografiji iz 13. stoletja, zapisani po Frančiškovih sodobnikih, prevedel v slovenščino in v nadaljevanjih objavil v *Cvetju*: »Življenje sv. očeta Frančiška, sestavljeno v 13. stoletju« (Repič, 1901, 76–79, 124–127, 157–159, 190–191, 221–223; 1902, 249–251, 283–285, 311–315, 346–351, 367–373) in »Življenje sv. Frančiška, pisano od treh njegovih tovarišev, kateri so nekedaj ž njim občevali« (Repič, 1902, 28–31, 90–92; 1903,

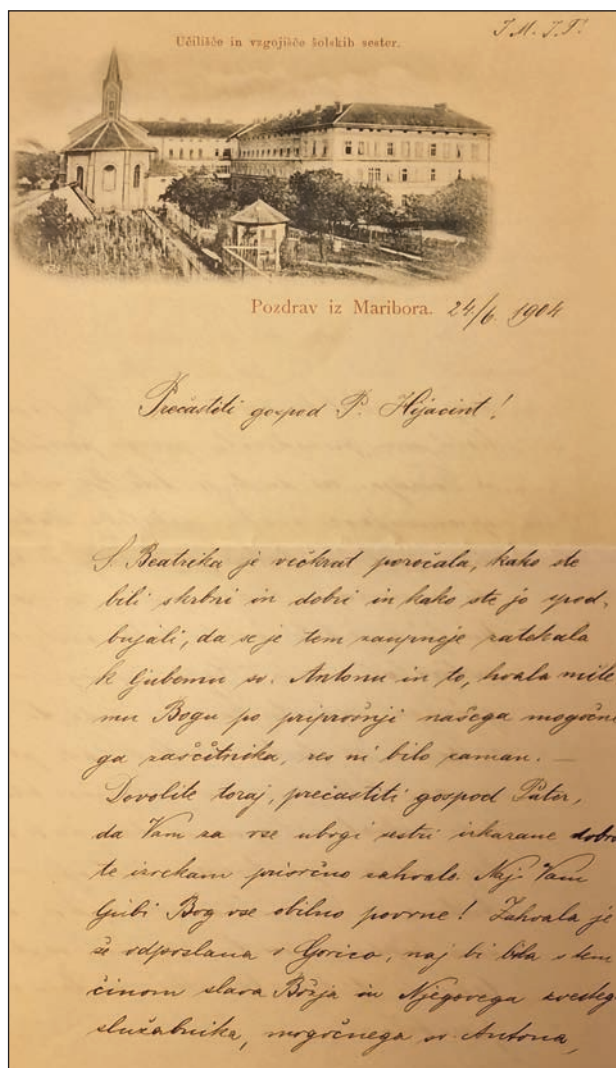
114–116, 215–216, 249–250, 264–267, 317–319, 337–342, 368–374; 1904, 6–12, 33–40, 72–74, 107–109, 155–157, 178–182, 215–218, 247–249, 278–280, 307–312, 334–340, 363–369). Slednji je prevod znamenite latinske *Legenda trium sociorum* (1244), ki je bil posodobljen in ponatisnjen leta 1998 v knjigi *Zapiski neznanega Peružana in Legenda treh tovarišev* (Špelič & Repič, 1998).

UREJANJE KNJIŽNICE IN DRAGOCENE NAJDBE

Repič je po svojem predhodniku urejal in dopolnil katalog samostanske knjižnice ter sledil označevanju in postavitvi knjig. Popisal je inkunabule in seznam leta 1914 poslal p. Benvenuto Rodetu v Kotor (Navernik 2019a, 17).¹⁹ To je edini dokaz o samostanski lastnini vsaj 59 inkunabul, ki so bile po leta 1945 odpeljane v Italijo neznanu kam (prim. Gspan & Badalič,

¹⁸ Danes delo najdemo v nemških in italijanskih spletnih bukvarnah, v vsaj dvanajstih italijanskih knjižnicah in v jeruzalemski knjižnici Biblioteca Generale della Custodia di Terra Santa. Izvod hranijo tudi pri sv. Ani v Kopru.

¹⁹ Seznam iz l. 1914 hranijo med Rodetovo zapuščino frančiškani v Kotoru (Gspan & Badalič, 1957, 32).

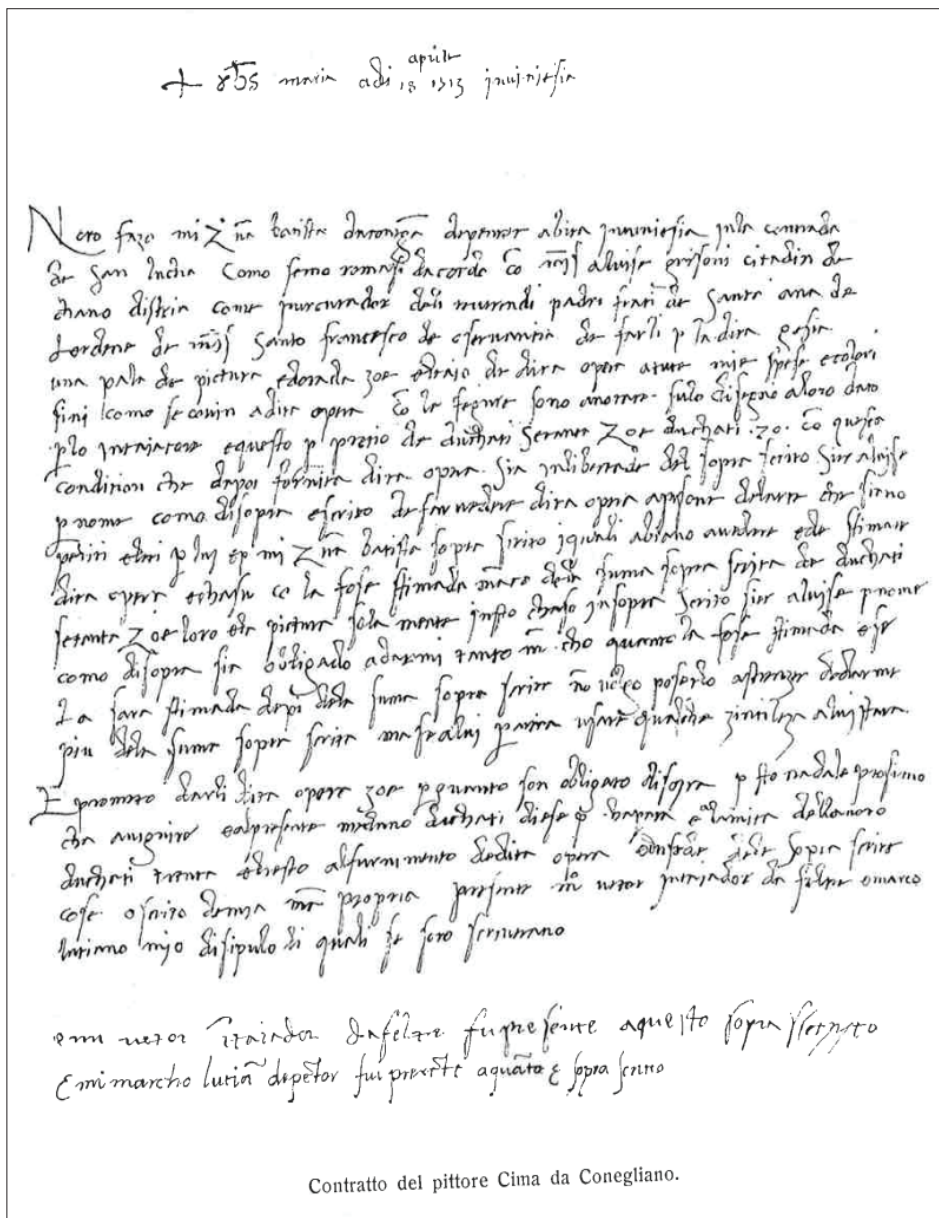
Slika 9 in 10: Fotografija s pripisom, ki jo je p. Repič poslal sobratu (levo) (APVe S. Anna, 000.025), in zahvala s. Stanislave iz mariborskega Zavoda šolskih sester (desno) (APVe S. Anna, 000.006).

1957, 32–33),²⁰ skupaj z drugimi knjigami, katalogi in dragocenostmi. V Repičevem času so v samostansko knjižnico prišle tudi slovenske tiskovine (periodika, molitveniki in druge knjige z versko vsebino, jezikoslovni priročniki, mohorjanke idr.) (SIKKP ZC Portorož, Inventarna knjiga), do katerih so dostopali redovniki in novinci in jih uporabljali pri dušnopastirskem delu med koprskimi tretjeredniki. Pater Repič je bil član Družbe sv. Mohorja vsaj od leta 1891 (*Koledar Družbe sv. Mohorja*, 1873–1991) in je skrbel za dotok Mohorjevega tiska v knjižnico kot samostojen naročnik oz. v okviru samostana.

²⁰ V katalogu samostanske knjižnice »Repertorium Bibliothecae Conventus S. Annae Justinopolis 1886« je po provenienci popisano gradivo, ki ga je knjižnica prejela v dar; pod eno opombo je podpisan p. Repič (Štoka, 2017b, 54). Fond je vseboval tudi knjige in rokopise iz piranskega samostana manjših bratov sv. Bernardina, za dragocene tiskovine gre zasluga p. Raimonu iz Pirana (Ziliotto, 1904).

²¹ Za prevod članka »Codici greci a Capodistria« (1904) prim. Ziliotto (2017, 114–116).

Repič je med urejanjem knjižnice naletel na latinske in grške fragmente, ki jih je kasneje raziskoval literarni zgodovinar Baccio Ziliotto, ki je izsledke objavil v *Pagine Istriane* (1903; 1904)²¹ in *Archeografo Triestino* (1905). Pater je z zgodovinskim znanjem pomagal tudi Filippu Manari in omogočil objavo dukala o ustanovitvi cerkve iz 21. 10. 1492 (Manara, 1909). O zgodovini cerkve sv. Ane je Repič med urejanjem arhiva 26. januarja 1903 odkril še dva pomembna dokumenta, oba datirana 18. aprila 1513, v času gradbenih del in prenove cerkve. Gre za izjavo rezbarja in pogodbo s slikarjem Cimo da Coneglianom, pri

Slika 11: Pogodba s slikarjem Cima da Coneglianom iz leta 1513 (Istria nobilissima, 1905, 136).

katerem so naročili izdelavo poliptiha za glavni oltar, kar da slutiti, da so redovniki s pomočjo sredstev radodarnih Koprčanov namenili izgradnji cerkve zajetno vsoto denarja. Repič je nemudoma pisal uglednemu meščanu in zaupniku Francescu Mayerju,²² ki ga je spodbujal v raziskovanje in urejanje arhiva. Repič v

pismu obžaluje, da se med redovniki ne namenja več skrbi testamentom, hkrati pa prosi za nasvet v zvezi z najdenimi listinami – tudi zato, da se ne bi omadeževalo ime samostana. Dva dni pozneje, 28. januarja 1903, pater ponovno piše Mayerju v zvezi z najdbo, v pisanju se čuti nelagodje:

²² Mayer je bil gimnazijski profesor, vodja mestnega arhiva in knjižnice v Kopru ter eden od ustanoviteljev časopisa *Pagine Istriane* (Marković, 2020). V ohranjeni korespondenci sta v zvezi z najdbami dve pismi v italijanščini (SIKKP Mayer-Lonza, inv. št. 6). Repičevo pisanje nam da slutiti, da sta imela z Mayerjem zaupen odnos; patrova vljudnostna dikcija odraža globoko spoštovanje do naslovnika, podpisuje se z »devotissimo P. Giacinto« in »devotissimo servitore p. Giacinto« (predani p. Hijacint, predani služabnik p. Hijacint). Prevedena pisma so sicer objavljena v zborniku Biseri Monaldove knjižnice (Štoka, 2017a, 25–45).

Slika 12: Poliptih iz cerkve sv. Ane v Kopru, izdelal Cima da Conegliano leta 1513, tempera na les (Wikimedia Commons).

Danes me je okoli dveh popoldne prišel obiskati, morda že dvajsetič, gospod Caprin iz Trsta, ki se zadnja leta zelo zanima za umetniška dela, ki se nahajajo v samostanu in cerkvi, zlasti za oltarno upodobitev Cime, o kateri je želel dobiti kakšen dokument. Povedal sem mu takoj, kaj se je zgodilo včeraj, vendar na vprašanje, kje so ti dokumenti, sem mu odgovoril, da so pri V. G. Nakar je bil ves iz sebe, užaljeno mi je dejal, da ker mu nismo izročili teh dokumentov, se samostan odreka denarni pomoči, ki je bila temu namenjena [op. p. med drugim restavriranju oljnih slik]. (Štoka, 2017a, 33)

Nadalje Repič pravi, da patri cenijo, da bodo dokumenti krasili *Pagine Istriane*, a da se bojijo udarca tržaške mestne uprave, za katero dela Giuseppe Caprin, namreč iz Trsta prihajajo ljudje v njihovo cerkev in knjižnico, s strani tržaške uprave pa so deležni »neobičajne naklonjenosti, ki je sedaj ne bi želeli zapraviti«. Tako ponižno in preudarno zaključil pismo: »V celoti se prepuščamo izvrstni preudarnosti V. G. in pričakujemo vaš dobrohoten odgovor.« Očitno je Mayer razumel Repičeve pomisleke in dopustil, da je Caprin prvi objavil listini v *Istria nobilissima* (1905, 135–139), šele nato pa so o njih pisali tudi v *Paginah* (1905, 10–11). V Kopru so leta 1910 odprli odmevno Prvo istrsko

pokrajinsko razstavo, kjer je pri umetniško-zgodovinski sekciji sodeloval raziskovalec Antonio Leiss Alisi s prispevkom »Cerkev in samostan sv. Ane, Koper – Muzej umetnosti« (psevdonim Italo Sennio), z zgodovinskimi viri pa mu je pomagal p. Repič (Cherini, 1993).

Znamenita oltarna slika Cime da Conegliana se poleg ostalih umetnin iz samostana in cerkve sv. Ane danes nahaja v muzeju v Mantovi (Palazzo Ducale di Mantova, Lombardija). Žitko (2022, 21) v zvezi z vračanjem umetnin (tudi iz samostana sv. Ane) in škofijskega arhiva, odtujenih z ozemlja koprške škofije po vojni, med drugim ugotavlja, da se je po zaslugi prizadevanj posameznikov (koprškega škofa Janeza Jenka, kanonika in delegata dr. Karla Musizze) pri Tržaškem ordinariatu in beneškem provincialu zagotovila vrnitev umetniških del v samostan sv. Ane, ob zadostnih prostorskih pogojih. Do danes se to še ni zgodilo.

SKLEPNI RAZMISLEK

P. Hijacint Repič je bil poliglot, kar ni bilo za redovnika s konca 19. stoletja v Istri nič nenavadnega – med šolanjem in redovno formacijo je pridobil znanje italijanščine, hrvaščine, nemščine in latinščine, njegovo delo pa kaže posebno afiniteto do materinščine. Patrova narodotvorna vloga v času slovenskega utrjevanja v Istri se nam pokaže preko opismenjevanja – jezikoslovno ga je formiralo sodelovanje s Škrabcem, dopisovanje z jezikoslovci po Evropi, kar je prebudilo čut za jezikovno izobraževanje naroda: verjetno na podlagi Janežičeve slovnice je spisal slovnico za duhovnike in redovnike v Istri, študijski pripomoček (katekizem) je delno napisan tudi v slovenščini; skrbel je za dotok slovenske periodike, verske in posvetne literature in učbenikov v knjižnico, slovenske otroke je pripravljaj na sv. zakramente, v slovenščini je pridigal in spovedoval, v maternem jeziku so številni izvorni in prevedeni članki v verskem tisku, v njegovi zapuščini so tudi slovenske pridige. V uvodu v slovnico je mogoče prebrati, da je bil pozoren na rabo čiste slovenščine, brez »nepotrebnih tujk«, kar je razvidno tudi v komentarju k Škrinjarjevim pridigam, ki jih je samostan prejel v dar, kjer pohvali lep, domač jezik, obenem pa doda, da bo za *Cvetje* besedila nekoliko pravopisno popravil. Grafološka analiza

pridig (SIKKP D R Repič) je spodbudila nadaljnje jezikoslovne in stilistične raziskave, ki bi lahko z dodatno verjetnostjo potrdile patrovo avtorstvo.

Skladno s samostanskimi funkcijami je bil Repič vpet v cerkvene in posvetne družbene mreže. Pomenljiva je jezikovna izbira, ki se kaže v patrovi korespondenci: zasebna pisma so v materinščini pošiljatelj (slovenščina, hrvaščina), uredniku *Edinosti* je pisal v uglajeni slovenščini, dopisovanje z vplivnim Koprčanom Mayerjem je v italijanščini, v italijanščini kot lingvi franki province je potekala tudi komunikacija s cerkvenimi dostojanstveniki.

Repič je nabožne članke prispeval za domači in tuji cerkveni tisk (*Cvetje z vertov sv. Frančiška, Pagine Istriane, Cerkveni glasbenik, Archivum Franciscanum Historicum*); skupno je po dosedanjih ugotovitvah objavil več kot 140 slovenskih člankov (izvirnih in prevodov, od tega dva obsežna prevoda hagiografij sv. Frančiška), dva italijanska in enega latinskega ter v italijanščino prevedel verski priročnik, ki so ga prodajali v samostanu in v Assisiju, kjer je bil natisnjen.

Vredno pozornosti je patrovo prizadevanje okrog bl. Monalda Koprškega. Poleg izvirne študije, s katero je obudil spomin na koprškega učenjaka, je z vztrajnim pisanjem pri cerkveni oblasti dosegel, da so bile relikvije vrnjene v samostan, uradno pregledane in izpostavljene v javno čaščenje. Iz Rima je dobil zagotovilo, da za beatifikacijo ni nobene prepreke več – ali je proces prekinila vojna, je mogoče zgolj ugibati, a do danes postopek uradno ostaja odprt.

Z vidika cerkvene in nacionalne kulturne zgodovine ter v luči materialne dediščine Slovencev v Istri je velika škoda, da zapuščina koprških frančiškanov sameva. Samostanska knjižnica je svoj čas veljala za hram učenosti v mnogoterih, tudi slovanskih jezikih, samostanski bratje pa so v domačem jeziku in z uporabo slovenske literature med člani tretjega reda krepili slovensko narodno zavest v romanskem miljeju. Fond knjižnice, ki jo je zadnji pred vojno plemenitil in urejal pater Repič, je danes okrnjen, zaradi prostorske stiske pa ostaja neurejen in dislociran med samostanom in mestno knjižnico, kjer se vodi kot *corpus separatum*. Od ključnih odločevalcev je odvisno, ali se bo njegova vsebina primerno ovrednotila, uredila ter dostojno ohranjena pričakala poznejše rodove.

CULTURAL AND LINGUISTIC HERITAGE OF HIJACINT REPIČ,
FRANCISCAN AT ST. ANNE'S IN KOPER*Diana KOŠIR*Science and Research Centre Koper, Garibaldijeva ul. 1, 6000 Koper, Slovenia
e-mail: aleksandro.burra@iris.eu

SUMMARY

In the 19th century, the Franciscans were the most numerous order in Slovenia and extremely popular in the local area, working among the faithful in the cities and in the countryside with liturgy, pastoral care and educational work. In a linguistically mixed environment like Istria, they were important for the communication in Slovene language. The Franciscan monastery of St. Anne in Koper belonged to the Istrian-Dalmatian province before the First World War, and Slovenian, Croatian, and Italian monks lived there. Amongst them, the most active was Father Hijacint Repič (1863–1918), novice master, librarian, archivist and chronicler, author of numerous pious articles and of the Grammar of the Slovene language, which has not survived to this day. The article gives an overview of the Franciscan's written legacy, especially the archival sources found in the Archives of the Central Library of Koper, in the Provincial Archive of Koper, in the Archive of the Monastery of St. Anne and in Provincial Archives in Venice, Ljubljana and Pula. By analysing primary and secondary sources, the author attempts to describe Father's legacy and places it in the context of Slovenehood in Istria at the turn of the 20th century. The correspondence in several languages and with people from different social classes shows his broad social network and his personal criticism of contemporary events. The study presents the personality and work of Father Hijacint Repič, who, from a cultural-historical point of view, can be recognised as the bearer of Slovenian national and linguistic consolidation in Istria.

Keywords: Fr. Hijacint Repič, Franciscans, Monastery of Saint Anne in Koper, Slovenian literature, religious press, archive

VIRI IN LITERATURA

- AFS-KP Repič** – Arhiv Frančiškanskega samostana sv. Ane, Koper (AFS-KP), fond p. Hijacint Repič (Repič).
- APVe S. Anna** – Archivio provinciale Veneto OFM, Marghera (Benetke) (APVe), fond Convento s. Anna Capodistria (S. Anna).
- Archeografo Triestino**. Trieste, Società di Minerva, 1829–.
- ASFP Repič** – Arhiv slovenske frančiškanske province sv. Križa (ASFP), Ljubljana, fond p. Hijacint Repič (»osebna mapa«) (Repič).
- Bonin, Zdenka (2017)**: Samostani v Kopru v obdobju Beneške republike. Arhivi, 40, 2, 359–386.
- Caprin, Giuseppe (1905)**: L'Istria nobilissima. Trieste, Edizioni Italo Svevo.
- Cerkveni glasbenik**. Ljubljana, Cecilijino društvo, 1916–1945.
- Cherini, Aldo (1993)**: Sant'Anna di Capodistria, Chiesa e convento, Centro di cultura e museo d'arte. Trieste, Autoedizioni.
- Cvetje z vertov sv. Frančiška**. Gorica, Hilarijanska tiskarnica, 1880–1944.
- Čebulj, Regalat (1922)**: Janzenizem na Slovenskem in frančiškani: inavguralna disertacija. Ljubljana, Frančiškanska provincija Slovenije.
- da Nocera, Bernardino (1856)**: Raccolta delle sante indulgenze concesse da varii sommi pontefici ai tre ordini di S. Francesco. Napoli: Tipografia di Giuseppe Coda.
- Dolinar, France (1989)**. Frančiškani. V: Marjan Javornik et al. (ur.): Enciklopedija Slovenije. Ljubljana, Mladinska knjiga, 152–153.
- Edinost**. Trst, Ivan Dolinar, 1876–1928.
- Gspan, Alfonz & Josip Badalič (1957)**: Inkunabule v Sloveniji. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Janežič, Anton (1863)**: Slovenska slovnica za domačo in šolsko rabo. Celovec, J. Leon.
- Jerkovič, Juraj (1992)**: Život sv. Nikole. Služba Božja, 32, 4, 305–324.
- Kolar, Bogdan (2019)**: Novi izzivi za redovništvo v 19. stoletju in posebej za manjše brate. Bogoslovni vestnik, 79, 4, 937–954.
- Koledar Družbe svetega Mohorja**. Celovec, Mohorjeva družba, 1873–1991.
- Korošak, Bruno (2006)**: Anton Hijacint Repič (1863–1918), frančiškan pri sveti Ani v Kopru. Nova Gorica, Branko.
- Krapež, Vilma (1989)**: Hijacint Repič in njegova zapuščina v Koprski knjižnici. Knjižnica, 33, 2, 137–139.
- La Civiltà cattolica**. Rim, Civiltà cattolica, 1850 –.
- Ludgero, Leonard (1897)**: Manuale per i religiosi conversi d'ambo i sessi. S. Maria degli Angeli, Tip. della Porziuncola.
- Manara, Filippo (1909)**: Il convento di Sant'Anna di Capodistria. Miscellanea di studi in onore di Attilio Hortis, 331–336.
- Marković, Ivan (2020)**: MAJER, Francesco. (–1930). Obrazi slovenskih pokrajin. Mestna knjižnica Kranj. <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/majer-francesco/> (zadnji dostop: 2023-04-05).
- Mikolič, Vesna (2005)**: Repič, Hiacint (Anton). V: Bertoša, Miroslav & Robert Matijašič (ur.): Istarska enciklopedija. Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 686.
- Naldini, Paolo (1700)**: Corografia ecclesiastica o' sia Descrittione della citta, e della diocesi di Giustinopoli, detto volgarmente Capo d'Istria. Appresso Gierolamo Albrizzi.
- Navernik, Ignac (2019a)**: Življenjepis p. Hijacinta Repiča OFM (9. 7. 1863–3. 3. 1918). V: Štoka, Peter (ur.): Pojoča lilija v vrtu svete Ane: Zapuščina patra Hijacinta Repiča OFM. Koper, Frančiškanski samostan sv. Ane, 15–17.
- Navernik, Ignac (2019b)**: Skrb p. Hijacinta Repiča za cerkveno petje in glasbo. V: Štoka, Peter (ur.): Pojoča lilija v vrtu svete Ane: Zapuščina patra Hijacinta Repiča OFM. Koper, Frančiškanski samostan sv. Ane, 32–82.
- Odak, Konrad (1918)**: P. Hijacint Repič. Cerkveni glasbenik, 41, 4–6, 28–30.
- Pagine Istriane**. Koper, Carlo Priora, 1903–1987.
- Pogačnik, S. Borut (10. 8. 2022)**: Strokovno mnenje. Dokument hrani avtorica v domačem arhivu.
- Primorski list**. Gorica, I. Slavec, 1893–1913.
- Repič, Hiacint (1908)**: De B. Monaldo de Iustino-poli (Capodistria). Archivum Franciscanum Historicum, 1, 1, 231–234.
- Repič, Hijacint (1897)**: Slovenska slovnica v treh zvezkih. V rokopisu, izgubljena.
- Savnik, Roman (1951)**: Slovenščina za samostanskim zidom v nekdanjem Kopru. Istrski tednik, 2, 12, 3.
- Savnik, Roman (1985)**: Zbirni center knjig v Portorožu. V: Krnel-Umek, Duša (ur.): Zbornik »Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper«. Koper, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja, 16–17.
- Schuler, Dionysii (1909)**: Schematismus totius Ordinis Fratrum Minorum. Ad S. Mariae Angelorum Prope Assisium Ex Schola Typographica Umbra.
- SIKKP D R Repič** – SIKKP, fond Zapuščina Hijacinta Repiča.
- SIKKP Mayer-Lonza** – Arhiv Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper (SIKKP), fond Mayer-Lonza (1900–1950) (Mayer-Lonza).
- SIKKP ZC Portorož** – SIKKP, fond Zbirni center knjižnic v Portorožu (1950–1953) (ZC Portorož).
- SI-PAK-328** – Pokrajinski arhiv Koper (SI-PAK), osebni fond Repič Anton, oče Hijacint (328).
- SI-PAK-OLO 1948–1951** – SI-PAK, fond Okrajni ljudski odbor (1948–1951).
- Smolej, Viktor (2013)**: Repič, Hijacint (1863–1918). Slovenska biografija. Ljubljana, SAZU, ZRC SAZU. <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi502667/#slovenski-biografski-leksikon> (zadnji dostop: 2023-03-15).

Sopta, Josip & Stanko Škunca (2006): Nekrologij Provincije Sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri. Zadar, Provincijalat Franjevačke provincije sv. Jeronima.

Suhač, Rupert (1954): Frančiškani v Kopru. V: Poročila SFPSK 2, 3–4. Izvod hrani AFS-KP.

Šematizam Franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i u Istri (1989). Zadar, Provincijalat Franjevačke provincije sv. Jeronima.

Špelič, Miran & Hijacint Repič (1998): Zapiski neznanega Peružana in Legenda treh tovarišev. Ljubljana, Založba Brat Frančišek.

Štoka, Peter (2017a): Neobjavljena pisma p. Hijacinta Repiča glede najdbe dveh listin in prenosa relikvij bl. Monalda Koprškega. V: Štoka, Peter (ur.): Biseri Monaldove knjižnice. Koper, Frančiškanski samostan sv. Ane, 25–45.

Štoka, Peter (2017b): Značilnosti samostanskih knjižnic manjših bratov v Kopru. V: Štoka, Peter (ur.): Biseri Monaldove knjižnice. Koper, Frančiškanski samostan sv. Ane, 47–56.

Uršič, Milena (2013): Škrinar, Jožef (1753–1825). Slovenska biografija. Ljubljana: SAZU, ZRC SAZU. <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi656916/> (zadnji dostop: 2023-03-15).

Ziliotto, Baccio (1904): Codici greci a Capodistria. Pagine istriane, II, 3, 126–129.

Ziliotto, Baccio (2017): Grški kodeksi v Kopru. V: Štoka, Peter (ur.): Biseri Monaldove knjižnice. Koper, Frančiškanski samostan sv. Ane, 114–116.

Žitko, Salvator (1989): Koprski obzidni pas in mestni tloris na karti Giacomina Fina iz leta 1619. Kronika, 37, 1/2, 37–45.

Žitko, Salvator (2012): Glagoljaški samostan v Kopru. Annales, Series Historia et Sociologia, 22, 2, 523–532.

Žitko, Salvator (2022): Vrnitev v Italiji zadržanih umetnin in arhivov iz Kopra, Izole in Pirana: zgodovina neke problematike ali problematika neke zgodovine?. Annales, Series Historia et Sociologia, 32, 1, 1–38.

Žnidaršič, Darko (1996): Zgodovinski oris samostana sv. Ane v Kopru. V: Poročila SFPSK 4, 24–26. Izvod hrani AFS-KP.